

Žene kao počinitelji kaznenih djela u suvremeno doba

Stepić, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:007323>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**



Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA**

Maja Stepić

**ŽENE KAO POČINITELJICE KAZNENIH DJELA U
SUVREMENO DOBA**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, rujan 2022.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA**

Maja Stepić

**ŽENE KAO POČINITELJICE KAZNENIH DJELA U
SUVREMENO DOBA**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: Doc. dr. sc. Reana Bezić

Zagreb, rujan 2022.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Teorije o kriminalitetu žena	2
2.1. <i>Starije teorije</i>	2
2.2. <i>Suvremene teorije</i>	4
3. Specifičnosti žena kao počiniteljica kaznenih djela	6
4. Kaznena djela žena u svijetu	9
4.1. <i>Kazneno djelo protiv imovine</i>	9
4.2. <i>Kazneno djelo zloupotrebljavanja opojnih droga</i>	11
4.3. <i>Kazneno djelo ubojstva</i>	12
4.4. <i>Kazneno djelo ubojstva djeteta</i>	15
5. Kaznena djela počinjena od strane žena u Hrvatskoj	17
6. Zaključak	21
Literatura	23

Žene kao počiniteljice kaznenih djela u suvremeno doba

Sažetak

Tema ovog završnog rada su žene kao počiniteljice kaznenih djela danas. Cilj rada je istražiti obilježja žena koje čine kriminal u suvremeno doba. Na shvaćanje žena počiniteljica su uvelike utjecale prve teorije Lombrosa i Ferrera koji su smatrali da se počiniteljicu može prepoznati po izgledu koji nalikuje na muškarca te brojne druge inspirirane njima. Danas više kredibiliteta imaju teorije započete feminističkim pokretom. Žene na kriminal potiče zlostavljanje, siromaštvo i ovisnosti. Često su nezaposlene, neudane ili samohrane majke. U cijelom svijetu, ali i Hrvatskoj, je zabilježen porast ženskog kriminaliteta što je rezultat stjecanja neovisnosti, većih očekivanja od žena i brojnih drugih faktora. Žene najčešće čine kaznena djela protiv imovine i zloupotrebljavanja opojnih sredstava. Ne može se zanemariti ni njihov udio u ubojstvima djeteta gdje one čine polovicu ubojica. U svijetu nedostaje stručnih zatvorskih programa koji ciljaju na potrebe počiniteljica i educiraju ih stoga je postotak recidiva visok. Žene u većini područja u životu doživljavaju stigmatizaciju, te je to slučaj i u kriminalu. Što se tiče Hrvatske, ona se po svojoj statistici uvelike ne razlikuje od ostatka Europe.

Ključne riječi: žene, kaznena djela žena, teorije, suvremeno doba, Hrvatska

Women as perpetrators of crimes in modern times

Abstract

The topic of this final paper are women as perpetrators of criminal acts today. The aim of the work is to investigate the characteristics of women who commit crime in modern times. The understanding of female perpetrators was greatly influenced by the first theories of Lombroso and Ferrer, who believed that a female perpetrator could be recognized by her male-like appearance, and numerous others inspired by them. Today, theories started with the feminist movement have more credibility. Women in crime encourage abuse, poverty and addictions. They are often unemployed, unmarried or single mothers. All over the world, but also in Croatia, there has been an increase in female criminality, which is the result of gaining independence, greater expectations from women and numerous other factors. Women most often commit crimes against property and abuse of intoxicants. Their share in child murders cannot be ignored either, where they make up half of the killers. There is a lack of professional prison programs in the world that target the needs of offenders and educate them, therefore the percentage of recidivism is high. Women experience stigmatization in most areas of life, and this is also the case in crime. As for Croatia, its statistics do not differ greatly from the rest of Europe.

Key words: women, criminal acts by women, theories, contemporary times, Croatia

Izjava o izvornosti

Ja, Maja Stepić (ime i prezime studenta/ice) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Maja Stepić

Datum: 07.09.2022.

1. Uvod

Kriminalitet predstavlja sva kaznena djela koja se dogode na nekom području u određenom vremenskom razdoblju (Singer, 1994., prema Doležal, 2014.). Ova definicija podrazumijeva muškarce i žene koji čine kaznena djela, ali se može primijetiti da su tijekom povijesti sva istraživanja i pažnja bili usmjereni na muškarce. Veća usredotočenost na muškarce se može objasniti činjenicom da su muškarci više kriminalno aktivni od žena te čine više raznovrsnijih i „zanimljivijih“ kaznenih djela. Također, društvo je poimalo žene kao mirna i bezopasna bića koja su činila manje opasna kaznena djela. Zbog toga su žene kao počiniteljice kaznenih djela bile zanemarivane dugi niz godina, a predmetom interesa stručne i šire javnosti počinju biti tek početkom 20. stoljeća (Singer, 1994., prema Belušić, 2003.). Prve teorije su žene promatrale u okviru teorija namijenjenih muškarcima. Sve što su žene činile se uspoređivalo s muškarcima, pa čak i njihov fizički izgled (Smart, 1977.). Lombroso i Ferrero su smatrali da se ženu kriminalca može prepoznati prema specifičnim fizičkim značajkama koji su podsjećali na muškarce (Lombroso i Ferrero, 1893., prema Granieri i Fazio, 2011.), dok je Otto Pollak smatrao da žene čine kriminal kako bi nadoknadile nedostatak muškog spolnog organa (Pollak, 1950., prema Smart, 1977.). Odmak od uspoređivanja žena s muškarcima te žena kao počiniteljica kaznenih djela u suvremeno doba podrazumijeva razdoblje koje se odnosi na zadnjih nekoliko desetljeća (Singer, 1994., prema Belušić, 2003.). Cilj ovog rada je upravo prikazati što to obilježava ženu koja čini kaznena djela u suvremeno doba. Iako je u posljednje vrijeme zabilježen porast žena kao počiniteljica u ukupnom kriminalu, njihov udio u razvijenim zemljama se kreće između 11% i 20% što je i dalje manji udio od muškaraca (Šućur i Žakman-Ban, 2004., prema Jadrešin i Mustapić, 2014.). Osim što čine manje kaznenih djela, najčešće čine i različita kaznena djela od muškaraca. Tako se najveći udio kaznenih djela žena odnosi na djela protiv imovine te djela zloupotrebljavanja opojnih droga (Sandler i Schaller, 2012., prema Campaniello, 2019.). Ne može se zanemariti ni njihov udio u djelima ubojstava gdje one čine dvije trećine ubojica djeteta u razdoblju 6 dana nakon rođenja (Boudreaux i sur., 2002., prema Mihaljević, 2016.). Faktori poput siromaštva, nasilja i ovisnosti vrlo često žene potiču na činjenje kaznenih djela (Bloom, 1999., prema Jadrešin i Mustapić, 2014.). Statistika Hrvatske ukazuje na mnoge sličnosti s počiniteljicama u cijelom svijetu te

je uočen porast kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom te protiv braka, obitelji i mladeži (Kovčo Vukadin, 2018.).

2. Teorije o kriminalitetu žena

2.1. Starije teorije

Kako bi se bolje shvatilo žene kao počiniteljice kaznenih djela danas, potrebno je objasniti rane teorije. Područje kriminaliteta žena nije bilo istraživano sve do kraja 19. stoljeća, odnosno početka 20. stoljeća kada se pojavljuju prve teorije (Singer, 1994., prema Belušić, 2003.). Rane teorije su žene proučavale i razumijevale u okviru generalnih teorija osmišljenih za muškarce ili u okviru teorija koje su žene promatrale kao posebne i marginalizirane skupine (Smart, 1977.). Tu vrlo važnu ulogu ima autori Cesare Lombroso i Guglielmo Ferrero, koji u svom djelu iz 1893. godine naziva „Kriminalna žena, Prostitutka i Normalna žena“, žene dijele na dobre i loše. Smatrali su da su žene općenito slabiji spol s nedostacima, a da ženu kriminalca odlikuje fizički izgled koji podsjeća na muškarca, odnosno manje je ženstvena te su njena boja glasa i ponašanje podsjećali na muškarca (Lombroso i Ferrero, 1893., prema Granieri i Fazio, 2011.). Važan pokazatelj žene kao počiniteljice kaznenih djela je bio nedostatak majčinskog instinkta, koji je ukazivao na sličnost s muškarcima smatrajući da ni oni nemaju majčinski instinkt (Lombroso i Ferrero, 1893., prema Smart, 1977.). Kao i brojni drugi autori, Lombroso je primijetio da broj žena u kriminalu nije velik, ali zločini koje su one počinile su bili brutalniji i imali su teže posljedice. Žensku prostituciju izjednačavaju s kriminalom muškaraca smatrajući da takve osobe nemaju morala, da su ravnodušne, da nemaju osjećaj za krivnju te da im je srce tvrdo (Lombroso i Ferrero, 1893., prema Granieri i Fazio, 2011.). Lombroso i Ferrero su proveli istraživanje u zatvoru te su rezultate prikazali u svojoj knjizi „*The Female Offender*“. Navode da žene počiniteljice kaznenih djela imaju zajedničke karakteristike poput asimetričnog lica, strabizma odnosno škiljenje, bježanje oka i razrokost te mongolskog oblika fizionomije. Prostitutke su bile opisane kao osobe s madežima, dlakave, s velikom čeljusti i jagodičnim kostima te abnormalnim zubima (Lombroso i Ferrero, 1895.). Njihove teorije su bile korištene više od pola stoljeća, a neki ih i danas smatraju ispravnima. One su učestalo kritizirane zbog toga što nisu bili obuhvaćeni okolinski čimbenici koji bi mogli utjecati na počinjenje kriminala te zbog

stava o ženama kao pasivnim i konzervativnim bićima koje nisu u stanju prekršiti zakon (Smart, 1977.).

Što se tiče psiholoških teorija, veoma važnu ulogu ima Freud koji je smatrao da je ženina najbitnija uloga upravo uloga supruge i majke. Njezina pozicija i uloga je znatno niža i lošija zbog toga što su njeni spolni organi manje vrijedni od muških, odnosno ona nema muški spolni organ. Zbog te činjenice, ona je narcisoidna i neurotična te svoj nedostatak pokušava nadoknaditi lijepim fizičkim izgledom i odijevanjem. Ukoliko ne može nadoknaditi svoj nedostatak na taj način, počinje činiti kaznena djela. Freud je smatrao da je žena koja čini kaznena djela agresivna, buntovna i neurotična osoba koja se ponaša na taj način jer želi postati muškarac i zadovoljiti svoj nedostatak muškog spolnog organa (Freud, 1933., prema Klein, 1973.).

Autor koji je smatrao da žene čine više kaznenih djela od muškaraca je bio Otto Pollak. On navodi da su žene sklonije činjenju kaznenih djela jer su zlobnije od muškaraca, prirodnije im je lagati, varati i manipulirati. Navodi da one čine teška kaznena djela, ali nisu uhvaćene jer mogu zavesti muškarce te iskoristiti njihov kavalirski stav prema ženama. Zbog toga postoji manja šansa da će ih osobe prijaviti, a policajci uhititi zbog mišljenja i stava o ženama kao pasivnijim i nježnijim bićima. Spolni odnos koriste u svoju korist, a muškarci su prikazani kao žrtve koje im se teško odupiru. Dodatnu mogućnost žene ističe kroz ideju da ona kroz svoju ulogu domaćice, učiteljice, njegovateljice i supruge može olakšano činiti kaznena djela bez straha da budu uhvaćena (Pollak, 1950., prema Klein, 1973.).

Jedna od najznačajnijih ideologija koja se temelji na starijim i suvremenim razumijevanjima ženskog kriminala je seksistička teorija. Prema njoj, određenom spolu se pripisuju specifične društveno nepoželjne karakteristike za koje se smatra da opisuju taj spol. Seksistička teorija ženu razumijeva kroz temeljne biološke procese poput menstruacije, menopauze te hormonskih procesa za koje se smatra da mogu navoditi žene na kriminalitet. Osim toga, ponašanje žena je smatrano rezultatom njezina temperamenta, agresije, smanjenje inteligencije i smanjenih sposobnosti. Većina teorija i autora je smatrala da je ženama kriminal „neprirodan“ te su žene počiniteljice kaznenih djela bile smatrane homogenom skupinom. Takva uvjerenja su dovela do mišljenja da je kriminalitet žene bolest, odnosno rezultat kromosomske ili

genetičke abnormalnosti te da im je potrebno psihijatrijsko liječenje (Smart, 1977.). Neki autori smatraju da žene prekrivaju svoja kaznena djela i ponašanje jer su od rane dobi naučene skrivati svoje biološke procese poput menstruacije (Mannheim, 1965., prema Armentrout, 2014.).

Ove i još brojne druge teorije o ženama i kriminalitetu je bilo teško iskorijeniti što je vidljivo u djelima „*Adolesent Girl in Conflict*“ iz 1966. godine, „*Delinquency in Girls*“ iz 1968. godine te „*The Delinquent Girl*“ iz 1970. godine u kojima se delinkvencija djevojaka objašnjava usamljenosti i željom za samostalnosti, a smatralo se da najsretnije mogu biti kroz ulogu majke, supruge, učiteljice i drugih srodnih zanimanja (Klein, 1973.).

2.2 Suvremene teorije

Suvremeni pogled na žene kao počiniteljice kaznenih djela svoje korijene vuče iz razdoblja pokretanja Feminističkog pokreta pokrenutog 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća, dok je feministička kriminologija postala prepoznatljiva tek zadnjih 30-tak godina. Ona obuhvaća nekoliko teorijskih perspektiva i metodologija koje se bave teorijskih objašnjenjima kriminala, programima u ženskim zatvorima, ženskim prijestupima i zločinima, posebnim potrebama zatvorenica i mnogim drugim stvarima. Feministička kriminologija je heterogen pristup koji obuhvaća liberalnu stranu usmjerenu na jednake mogućnosti za žene, marksističku stranu usmjerenu na klasne odnose i kapitalizam kao izvor problema za žene, radikalnu stranu usmjerenu na patrijarhalnost nad ženama te socijalne feministkinje koje su u kontaktu s političkim i ekonomskim strukturama u društvu koje potiču nejednakosti žena.¹ Feministička kriminologija danas objašnjava razlike u okviru roda te ne smatra primarnim koristiti rodne razlike na individualnoj razini, te osim toga, ženu počiniteljicu promatra kroz njen status žrtve, unutar rodne hijerarhije, moći i rodne neravnopravnosti u svijetu (Konstatinović Vilić, 2013., prema Pavić, 2020.).

Osoba koja je uvelike utjecala na feminističku kriminologiju je bila Freda Adler koja je sa svojom knjigom „*Sisters in crime*“ iz 1975. godine izrekla da u svijetu prevladava stereotipan i pasivan pogled na žene i žene kao počiniteljice kaznenih djela koji nije

¹ Feminist Criminology. Posjećeno 6.7.2022. na mrežnoj stranici <http://criminal-justice.iresearchnet.com/criminology/feminist-criminology/>

istinit. Istraživanjima je zaključila da postoji izravna korelacija između razine neovisnosti žene i činjenja kriminalnih djela žena u suvremeno doba (Adler, 1975., prema Adler, 2002., prema Armentrout, 2004.). Na povećanje kriminalnih aktivnosti žena je utjecala njena neovisnost odnosno veća mogućnost obrazovanja, usavršavanje, trening, ali i dostupnost korištenja oružja tijekom kriminalnih aktivnosti. Time se smanjuju razlike između muškaraca i žena u činjenju kriminalnih aktivnosti (Ward i sur., 1969., prema Adler, 1979., prema Armentrout, 2004.). To dovodi do toga da su žene počele činiti kaznena djela koja se inače povezuju s muškarcima poput pljački, droge i drugih. Navodi da se broj žena koje čine kaznena djela povećao, a da će se u budućnosti i dalje povećavati u skladu s povećanjem njene neovisnosti. Tipična kaznena djela koje žene čine su napuštanje novorođenog djeteta, nasilje, prostitucija, provaljivanje, krađa, droga, terorizam te ubojstvo djece, starijih i bolesnih upravo zbog toga što ta djela ne zahtijevaju veliku fizičku snagu i napor za počinjenje kakvu muškarci čine. Često koriste i određene oblike prijevare poput otrovanja svojih žrtvi kako bi kompenzirale nedostatak fizičke snage. Također, smatrala je da se ženski kriminalitet temelji na prilici i dostupnosti uvjetovan socioekonomskim statusom, kao i Rita Simon o kojoj će u nastavku biti riječ. Ovaj pristup je kritiziran zbog toga što se njime ne mogu objasniti kriminalna djela žena u zemljama trećeg svijeta (Adler, 1975., prema Adler, 2002., prema Armentrout, 2004.).

Rita Simon je u svojoj knjizi „*Women and Society*“ iz 1976. godine predstavila teoriju prilike u kojoj objašnjava kako se ženski kriminalitet temelji na prilici i dostupnosti. Smatrala je da ne postoji razlika između žena i muškaraca što se tiče njihove moralnosti te da biološke pretpostavke ne određuju činjenje kriminala. Višu razinu muškog kriminala je objasnila time što su muškarci kroz povijest imali puno bolje socijalne prilike (Small, 2000., prema Islam i sur., 2014.). Također, smatrala je da obrazovanje uvelike utječe na činjenje kaznenih djela jer je uočeno da obrazovane i neovisne žene teške situacije rješavaju nenasilnim putem te čine kriminal u manjoj mjeri (Simon, 1975., prema Islam i sur., 2014.).

Teoriju marginalizacije je predstavila Meda-Chesney Lind. Ona je smatrala da marginaliziranost žena, koja podrazumijeva nedovoljne plaće, neodgovarajuće poslove, nižu klasu u društvu te žrtvovanje radi othranjivanja obitelji, usmjerava žene na činjenje kriminala u suvremenim društvima. Teorija je temeljena na činjenicama i

statističkim podacima te je zbog toga dosta cijenjena. Ipak, nedostatak je očit jer ne može objasniti kriminal žena iz viših slojeva (Chesney-lind, 1986., prema Islam i sur., 2014.).

Jedna od najutjecajnijih suvremenih teorija o ženama kao počiniteljicama je teorija feminističkog pristupa životnog pravca. Autorice Sampsonsova i Laubova su 1993. godine predstavile teoriju životnog pravca koju objašnjavaju idejom kako različiti životni događaji i prekretnice mogu prouzročiti odnosno objasniti činjenje kaznenih djela. Teorija se počela primjenjivati na području kriminaliteta žena te je nazvana feminističkim pristupom životnim stazama. Ona objašnjava da određene traume i događaji u životu mogu dovesti do činjenja kriminalnih djela kasnije u životu žene. Uočeno je da su žene koje čine kaznena djela prvo bile žrtve, a onda počiniteljice kaznenih djela što se može potvrditi brojnim iskazima žena u zatvoru koje navode da su u životu doživjele različite oblike nasilja poput seksualnog, emocionalnog i psihičkog (Mallicoat, 2011., prema Mihaljević, 2016.). Dodatan čimbenik je količina stresa modernog načina života i način na koji se one suočavaju s tim stresom. Mnoge žene nailaze na problem usklađivanja obiteljskog i poslovnog života, slabijeg socioekonomskog statusa, lošijih plaća, lošijih položaja na poslu, manje mogućnosti poslovnog napredovanja, zahtjevnosti majčinstva, braka te brojnih drugih faktora što dovodi do činjenja kaznenih djela (Bernard i sur., 1995., prema Mihaljević, 2016.).

Problem koji počinje biti sve više prisutan u suvremeno doba je to što raste broj radova i istraživanja na temu ženskog kriminaliteta, ali nema dovoljno ideja i inovacije u istraživanjima. Prisutan je svjetski trend sve strožih kazni za žene kao rezultat sve važnijih shvaćanja istraživanjima o kriminalitetu i rodnosti (Heidensohn, 2012., prema Vesely, 2019.).

3. Specifičnosti žena kao počiniteljica kaznenih djela

Na sve spoznaje o ženama kao počiniteljicama kaznenih djela je utjecao zakašnjeli interes šire javnosti. Kriminalitet žena nije smatran socijalnim problemom niti je zanimao širu javnost zbog rijetkosti žena kao počiniteljica kaznenih djela, činjenja „sitnih“ kaznenih djela i prostitucije, izostanka recidiva te stava društva da žene nisu prijatnija široj javnosti (Smart, 1977.). Tek zadnjih nekoliko desetljeća žene postaju središte pažnje za mnoge istraživače koji shvaćaju neistraženost tog područja. Jedna

od bitnijih specifičnosti je činjenica da žene čine manje kaznenih djela od muškaraca (Kanduč, 2001., prema Jadrešin i Mustapić, 2014.). Takva statistika uočena je u gotovo svim zemljama i kulturama diljem svijeta. Smatra se da se udio žena kao osuđenih počiniteljica kreće između 11% i 20 %, a neki smatraju da je ta brojka manja i od 10% (Šućur i Žakman-Ban, 2004., prema Jadrešin i Mustapić, 2014.). Tako su u Republici Hrvatskoj 2021. godini žene činile 14,12% svih osuđenih osoba, a 2020. godine su činile 13,45% svih osuđenih osoba (DZS, 2022.). Za usporedbu, u Ujedinjenom kraljevstvu i Walesu 2019./2020. godine, žene su činile 27% svih osuđenih osoba (UK National statistics, 2020a.). Specifičnost žena kao počiniteljica se može prepoznati i u tome što one vrhunac svoje kriminalne karijere dostižu između 18 i 40 godina, dok muškarci dostižu sa 17 godina (Kvysgaard, 2003., prema Doležal i sur., 2015., prema Belušić, 2003.). Smatra se da se kriminalne aktivnosti muškaraca smanjuju s dobi, a kod žena je primijećeno upravo suprotno. Autori poput Blocka i suradnika smatraju da je to obilježje koje se pojavljuje jedino kod žena (2010., prema Doležal i sur., 2015., prema Belušić, 2003.).

Statistika pokazuje kako žene rjeđe od muškaraca čine djela s elementima nasilja i agresivnosti, djela u grupi ili zločinačkoj organizaciji te seksualno nasilje. One su više usredotočene na kaznena djela kod kojih postoji niža šansa otkrivanja te za koje su kazne zatvora manje (Martinović, 2011., prema Jadrešin i Mustapić, 2014.).

Žene čine kriminal iz različitih razloga u odnosu na muškarce. Glavni razlozi počinjenja kriminala kod njih su zlostavljanje, siromaštvo i ovisnosti (Bloom, 1999., prema Jadrešin i Mustapić, 2014.). Feministička kriminologija još od 1970-ih godina tvrdi da žene čine kaznena djela kroz svoju ulogu partnerice i supruge za svoje muževe te kroz ulogu majke za svoju djecu. One su i počiniteljice i žrtve jer doživljavaju sve vrste nasilja u svojim obiteljima te činjenjem kriminala brane svoj život i život svoje djece te omogućavaju sve potrebne stvari za život. Njihovo činjenje teških kaznenih djela je često rezultat upravo godina zlostavljanja od strane partnera ili bliske osobe (Carlen, 1988., prema Davies, 2008.). Također, razlozi ženinog činjenja kriminala se objašnjavaju i tezom o feminizaciji siromaštva koja govori kako žene najviše čine imovinska djela upravo zbog siromaštva i neimaštine (Croall, 1998., prema Davies, 2008.).

Specifičnost žena se može primijetiti i u porastu njihovog kriminaliteta zadnjih nekoliko desetljeća. Smatra se da je jedno od objašnjenja ideja prema kojoj su žene jednako nasilne kao muškarci, ali je ta ideja bila ignorirana tijekom povijesti zbog stereotipa o muškarcima nasilnicima te ženama kao pasivnim i povučanim osobama. Drugo objašnjenje je već spomenuto, a odnosi se da objašnjenje da je porast kriminaliteta žena rezultat promjena neovisnosti i socijalizacije žene (Pollock i Davis, 2005.). Mnogobrojne zemlje bilježe veliki porast udjela ženskih počiniteljica u ukupnom kriminalu pa tako statistika SAD-a prikazuje kako se kriminalitet žena povećao za 700% od 1980. godine do 2001. godine. 1980. godine je bilo uhićeno oko 14 000 žena, a 2001. godine oko 95 000 žena (Bureau of Justice Statistics, 2001., prema Armentrout, 2004.). Osim stvarnog povećanja žena počiniteljica, smatra se i da je jedan od razloga povećanja upravo novi stroži Zakon o drogi (<http://religiousleaders-home.mindspring.com/in-focus6.html> prema Belušić, 2003.).

Sukladno manjem udjelu u činjenju kriminala, žene čine i manji udio zatvorskog sustava. Neki autori smatraju da one čine manje od 10% zatvorskog sustava (Snell i Morton, 1994., prema Šućur i Žakman-Ban, 2004.). U Hrvatskoj je 2020. godine u zatvorima bilo 188 zatvorenica naspram 3 343 zatvorenika, odnosno činile su 5,6% zatvorskog sustava (DZS, 2021.). U svijetu je populacija žena u zatvoru porasla za 50%, a populacija muškaraca za 18% u razdoblju od 2000. godine do 2019.² Specifičnosti žena kao počiniteljica kaznenih djela očituje se i u potrebi zatvorskog sustava koji bi trebao biti osjetljiv na fizičke, psihološke, prehrambene, socijalne i zdravstvene potrebe žena uključujući i njihova specifična životna iskustva (Šućur i Žakman-Ban, 2004.). Specifična životna iskustva podrazumijevaju činjenicu da su žene često žrtve zlostavljanja, ovisnosti i siromaštva (Bloom, 1999., prema Šućur i Žakman-Ban, 2004.) što može uzrokovati različite psihološke i psihijatrijske poremećaje (Teplin i sur., 1996., prema Byrne i Howells, 2000., prema Šućur i Žakman-Ban, 2004.). Primjer zanemarivanja ženinih potreba i rodne pristranosti se može pronaći u Zakonu o eliminaciji silovanja u zatvorima (PREA), koji u početku nije uključivao statistiku seksualnog nasilja žena nad ženama u zatvorima što je u zatvorima čest slučaj. Čak i u slučajevima prijavljivanja nasilja, one bi postale metom

² Gender equality in the penitentiary system (2019). Posjećeno 27.7.2022. na mrežnoj stranici Vijeća Europe: <https://rm.coe.int/gender-equality-in-the-peni-tentiart/16808eedb0>

ismijavanja i dodatnog zlostavljanja (Nuevelle, 2016.). Zaključeno je i da se recidivizam žena smanjuje ovisno o pružanju kvalitetne stručne pomoći, ali veliki problem je što postoji jako malo aktualnih programa koji ciljaju na potreba žena (Anrews i Dowden, 1999., prema Šućur i Žakman-Ban, 2004.). Istraživanje Šućura i Žakman-Bana prikazuje kako je 48% ispitanica počinilo recidivizam što znači da gotovo svaka druga žena nakon izlaska iz zatvora ponovno počini kazneno djelo (Šućur i Žakman-Ban, 2004.). Poteškoće i niska kvalitete života žena se mogu očitovati u statistikama samoozljeđivanja u zatvorima, čak i u zemljama poput Ujedinjenog Kraljevstva. Njihove statistike u razdoblju od 2015. do 2019. godine pokazuju duplo više slučajeva žena nego muškaraca. 2019. godine je zabilježeno 335 slučajeva samoozljeđivanja žena, a samo 148 slučajeva muškaraca (UK National statistics, 2020a.). Žene u zatvoru su deprivirane na nekoliko razina što može uključivati ulogu majčinstva, autonomije, individualnosti, ljudske pažnje i suosjećanja, prijateljskih odnosa, ulogu supruge te brojne druge (Šadijer-Đžinić i sur., 2009., prema Šućur i Žakman-Ban, 2004.).

Osim toga, uočeno je i da žene doživljavaju više stigmatizacije ukoliko počine kaznena djela. Od žena se očekuje dobrota i savršenstvo stoga one činjenjem kaznenih djela odstupaju od očekivanog ponašanja koje društvo ima jer čine kaznena djela i ne ispunjavaju svoju rodnu ulogu (Smart, 1976., prema Lotar i sur., 2010., prema Jadrešin i Mustapić, 2014.). Također je uočeno da žene koje čine kaznena djela i koje služe zatvorsku kaznu obilježava emocionalna nezrelost, nestabilnost, niska samokontrola, nerazvijene vještine suočavanja sa stresom, anksioznost, slabija procjena rizika, pasivna ovisnost u odnosima, slabije vještine rješavanja problema te brojna druga obilježja (Jadrešin i Mustapić, 2014.).

4. Kaznena djela žena u svijetu

4.1. Kazneno djelo protiv imovine

Zadnjih 30-tak godina u cijelom svijetu je zabilježen dvostruki porast osuđenih žena u kaznenim djelima protiv imovine (Steffensmeier, 2001., prema Belušić, 2003.). Smatra se da je i za žene i za muškarce glavni motivator novac, što je kod žena moguće prepoznati po kaznenim djelima prostitucije, krađe, krivotvorenja čekova i kreditnih kartica, prijevara i drugih (Davies, 1999., prema Belušić, 2003.). Ono što potiče žene

na činjenje ovog kaznenog djela je to što one osjećaju posljedice siromaštva unatoč radnoj zaposlenosti kojeg prati osjećaj manje vrijednosti te fizičko, emocionalno ili seksualno zlostavljanje (www.elizabethfry.callitneeds/page10.htm prema Belušić, 2003.). Smatra se žene, činjenjem ovog kaznenog djela, žele drugima dokazati svoju samostalnost (Konstatinović-Vilić, 1986., prema Belušić, 2003.). Dok muškarci krađu kako bi potvrdili svoju muževnost, smatra se da žene krađu stvari koje su im potrebne ili nemaju dovoljno financijskih sredstava za njihovu kupnju, poput nakita, kozmetike, odjeće i obuće (Chesney-Lind, 1997., prema Vesely, 2019.). Istraživanje iz 1979. godine je uočilo da bračni status može ukazivati na žene koje čine kriminal. Prema tome, udane žene koje nisu zaposlene češće krađu stvari iz trgovina nego bilo koja druga skupina, dok za druga kaznena djela nisu uočene pravilnosti (Bartel, 1979., prema Campaniello, 2019.). Žene najviše čine kaznena djela protiv imovine što je vidljivo u statistici Sjedinjenih Američkih Država gdje je 70% žena u zatvoru pritvoreno upravo zbog kaznenih djela protiv imovine. U Engleskoj i Wales-u 38% zločina za koje su žene osuđene se odnose na krađu, nasuprot 23% zločina muškaraca. Također, 13% svih zločina za koje su osuđene su prijevare, dok kod muškaraca ta brojka iznosi 6% (Sandler i Schaller, 2012., prema Campaniello, 2019.).

Nedostatak financijske sigurnosti se može prepoznati i u trendu nazvanom „Kriminal ružičastog ovratnika“ (Pink-collar crime). To je pojam kojeg je uvela kriminologinja Kathleen Daly 1980-ih godina. Ona navodi da se ova vrsta kriminala najčešće temelji na ograničenoj prilici i dostupnosti novca te da se najčešće odnosi na žene, ali ne uvijek. Obuhvaća zaposlenike niže do srednje klase koji krađu na radnom mjestu, a najčešće se radi o knjigovodstvenim poslovima na kojima su oko 90% slučajeva zaposlene žene (Weinstein, 2020.). Udruga ovlaštenih ispitivača prijevara (Association of Certified Fraud Examiners) 2018. godine u SAD-u je objavila izvješće u kojem navodi kako su muškarci odgovorni za krađu veće svote novca (156 000\$) od žena (89 000\$). Ipak, utvrđeno je kako žene krađu češće, ali u manjoj količini naspram muškaraca koji krađu veće količine što objašnjava i navedeno izvješće.³ Navedeno se može pokrijepiti i statistikom SAD-a u 2013. godini kada je pronevjera novca bila jedino kazneno djelo u kojemu su žene činile većinski dio (57,2%) svih osuđenih osoba

³ What is Pink Collar Crime? Posjećeno 12.7.2022. na mrežnoj stranici <https://pinkcollarcrime.com/what-is-pink-collar-crime>

(United States Sentencing Commission, 2013.). Stručnjakinja Kelly Paxton smatra da će trenutna pandemija i financijska kriza utjecati na povećanje ove vrste kriminala zbog financijskog pritiska i osjetljivosti nižih radnih pozicija (Weinstein, 2020.).

4.2. Kazneno djelo zloupotrebljavanja opojnih droga

Kaznena djela žena protiv imovine su često povezana s njihovim kaznenim djelima zloupotrebljavanja opojnih droga. Za razliku od muškaraca, njihovo ponašanje pod utjecajem opojnih sredstava nema nikakvih „žrtvi“ jer najčešće čine krađe i ostala kaznena djela protiv imovine (Kozarić-Kovačić i sur., 1996., prema Belušić, 2003.). Smatra se da je i ovo kazneno djelo povezano s prostitucijom te tako predstavljaju visok zdravstveni rizik zbog širenja bolesti AIDS-a (Marquart i sur., 1999., prema Belušić, 2003.). Neki od razloga zbog kojih žene počinju konzumirati opojna sredstva su znatizelja i traumatska iskustva fizičkog ili seksualnog zlostavljanja (Farr, 2000., prema Belušić, 2003.). Važna karakteristika žena koje zloupotrebljavaju opojna sredstva je njihova nezaposlenost. Istraživanja u kalifornijskim zatvorima su pokazala kako manje od polovice žena nikad nije bilo zaposleno, a više od polovice žena nije bilo zaposleno godinu dana prije uhićenja (Owen i Bloom, 1994., prema Belušić, 2003.). Žene koje uz zloupotrebljavanje opojnih sredstava čine i druga kaznena djela obilježava nizak stupanj obrazovanja, necjelovite obitelji, needuciranost o štetnim posljedicama opojnih sredstava, impulzivnost, razdražljivost, nasilnost i brojni drugi (<http://ncjrs.org/txtfiles/l72858.txt> prema Belušić, 2003). 35% žena koje izdržavaju zatvorsku kaznu je izdržavaju zbog kaznenih djela vezanih za droge, dok 19% muškaraca izdržava kaznu zatvora za isto djelo (Walmsley, 2016., prema United Nations, 2018.).

Iako su žene u manjoj mjeri uključene, smatra se da imaju veliku ulogu u procesima uzgoja droge, kuhanja, prevoženja, posredovanja te njezine prodaje. Uočeno je da rade na poljima uzgajajući kokain, kanabis i opijum, transportiraju je preko granica sakrivajući drogu u svom tijelu i stvarima, vrbuju druge ljude, iznajmljuju prostore za uzgoj i slično (Fleetwood i Leban, 2022.). 2015. godine znanstvenici u Ujedinjenom Kraljevstvu su objasnili novi trend nazvan „linije okruga“ (county lines) prema kojem dileri iz velikih gradova šalju pojedince da prodaju drogu iz manjih, ruralnih područja tako što iznajme privatna kućanstva u zamjenu za drogu. Ustanovljeno je da te kuće

najčešće iznajmljuju žene što ih dovodi u rizik za uhićenje za uzgoj i posjedovanje droge, iskorištavaju ih te pogoršavaju njihove ovisnosti o drogi (Moyle i Coomber, 2015., prema Fleetwood i Leban, 2022.). Muškarci su češće glavni voditelji cijele organizacije dok žene imaju manju ulogu i manje nagrade, ali postoje područja u svijetu gdje žene dominiraju (Fleetwood i Leban, 2022.). Neki od tih primjera su ruralna Burma gdje se žene najčešće bave posredovanjem droge (Chin, 2009., prema Fleetwood i Leban, 2022.) te New York gdje su žene povezane s otpremanjem dilera (Curtis i Wendel, 2007., prema Fleetwood i Leban, 2022.).

Mnogo primjera žena kao vođa narko kartela se može pronaći u Latinskoj Americi. Te žene se često nazivaju „kraljice droge“, a jedna od najpoznatijih je Tijuana Arellano Felix koja vodi Tijuana kartel od 2008. godine u Meksiku (Giacomello, 2013., prema United Nations publications, 2018.). Sandra Avila Beltran, popularno zvana „Kraljica Pacifika“, je bila vođa kartela visokog profila, ali je optužena za trgovinu drogom i pranje novca te je uhićena 2007. godine od strane Sjedinjenih Američkih Država (Carey, 2014., prema United Nations, 2018). Griselda Blanco zvana „La Madrina“ je jedna od prvih žena koja je bila osuđena za krijumčarenje tisuća kilograma kokaina u Sjedinjene Američke Države od 1975. do 2000-ih godina (United Nations, 2018.). Ambasadorica Burkina Faso iz Afrike 1993. godine je imala veoma bitnu ulogu tadašnjoj trgovini droge te država. Ona je krivotvorila papire, izdavala diplomatske putovnice i osiguravala vozila narko kartelu (Akyeampong, 2005., prema United Nations, 2018.). Sheryl Cwele je bila visokopozicionirana direktorica u Južnoj Africi, koja je osuđena za sudjelovanje u velikoj internacionalnoj mreži krijumčarenja kokaina (United Nations, 2018.).

4.3. Kazneno djelo ubojstva

Na razini Europe žene su u prosjeku osuđene za 10% svih počinjenih ubojstava (Aebi i sur., 2021.). Od 2000. do 2020. godine u Sjedinjenim Američkim Državama su žene osuđene za približno 8% svih ubojstava.⁴ Žene koje čine ovo kazneno djelo se razlikuju od žena koje čine ostala kaznena djela po tome što su njene žrtve najčešće poznanici iz obiteljske sredine te po posebnostima u njenoj ličnosti (Tragardh i sur. 2016., prema

⁴ Federal Bureau of Investigation: Crime Data Explorer. Posjećeno 12.7.2022. na mrežnoj stranici <https://crime-data-explorer.app.cloud.gov/pages/explorer/crime/shr>

Vesley, 2019.). Ova činjenica je u skladu s prethodno navedenom teorijom Rite Simon koja objašnjava da žene ubijaju osobe koje su im više dostupne i kojima imaju priliku oduzeti život (Small, 2000., prema Islam i sur., 2014.). Tako je 1991. godine 2/3 osuđenih žena ubojica oduzelo život osobama s kojima su imali određeni oblik veze i poznanstva (Bureau of Justice Statistics, 1994., prema Snell, 1991., prema Armentrout., 2004.). Žrtve su najčešće muževi, djeca, svekar, svekrva, roditelji počiniteljice te druge osobe. Švedsko istraživanje je pokazalo kako 80% žrtava čine članovi obitelji, 50% čine intimni partneri, a 30% djeca (Tragardh i sur. 2016., prema Vesley, 2019.). Wilbanks smatra da 45% žrtvi ženskih ubojica čine seksualni partneri, dok kod muškaraca 10,1% čine seksualne partnerice (1980., prema Pollock, 1999., prema Vesley, 2019.). Čest okidač počinjenja ubojstva je fizičko, emocionalno ili seksualno zlostavljanje, ali i koristoljublje i ljubomora (Konstantinović-Vilić, 1986., prema Belušić, 2003.). Ista autorica smatra da žene rijetko čine ubojstva koja se mogu kategorizirati u neku kategoriju jer najčešće čine ubojstva kod kojih nema posebnih okolnosti za njihovo svrstavanje u teška ili laka ubojstva. Neki smatraju da žene čine „abnormalna“ ubojstva povezana s psihičkim poremećajima (Gibson, 1975., prema Mužinić-Masle, 1998., prema Belušić, 2003.). Mann je temeljem istraživanja zaključio kako žene u 58% slučajeva s namjernom ubiju svoje intimne partnere, a u nešto manje slučajeva se radi o samoobrani. 68% žena je bilo nezaposleno u trenutku ubojstva i većina ih nije zloupotrebljavala alkohol ili droge, ali više od polovice žrtava je bilo u alkoholiziranom stanju u trenutku smrti što dodatno ukazuje na faktor žene kao žrtve, a zatim počiniteljice (1988., prema Pollock, 1999., prema Vesley, 2019.). Uočeno je i da način i sredstvo izvršenja ubojstva žene ovisi o situaciji u kojoj se u tom trenutku nalazi. Prema tome, žena koja ubija tijekom svađe ili napada koristi sredstvo koje se nalazi oko nje, primjerice kuhinjski nož, lopata, sjekira. Često se koriste i otrovima, utapanjima te gušenjima (Konstantinović-Vilić, 1986., prema Belušić, 2003.). Navodi se i saznanje da žene truju svoje muške žrtve kako bi nadoknadile fizičku slabost (Konstantinović-Vilić, 1986., prema Belušić, 2003.). Žene na ubojstvo motivira koristoljublje, ljubomora, mržnja, netrpeljivost, samopotvrđivanje, zaštita povrijeđene časti, nesloga u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici, osveta te drugi razlozi (Konstantinović-Vilić, 1986., prema Belušić, 2003.). Ukoliko muška žrtva prijete i/ili zlostavlja djecu i druge članove obitelji, tada postoji veća šansa da će žena počinuti

ubojstvo (Campbell, 2003., prema Vesely, 2019.). Također, žene ubojice obilježava pomanjkanje suosjećanja, smanjena krivnja, agresija, anksioznost, depresija, suicidalno ponašanje, emocionalna nezrelost, netolerancija na frustracije te druga obilježja (Dixon, 2001., prema Belušić, 2003.). Siromaštvo i nizak socioekonomski status dodatno potiče činjenje ubojstva (Gordon, 1976., prema Vesely, 2019.). Neki autori smatraju da će se broj žena ubojica povećavati s povećanim nasilničkim ponašanjem prema njima jer je uočeno da one čine ubojstva kada su ostavljene same boriti se s teškim nasiljem i prijetnjama (Browne i Flewelling, 1986., prema Kovčo, 1996., prema Belušić, 2003.).

Što se tiče serijskih ubojica, najviše žena je zabilježeno u Sjedinjenim Američkim Državama. Smatra se da je do 2017. godine bilo osuđeno oko 835 žena serijskih ubojica. Sljedeća zemlja s najviše osuđenih žena serijskih ubojica je Ujedinjeno Kraljevstvo koje bilježi oko 112 slučajeva. Treća zemlja je Kanada s 26 serijskih ubojica, a četvrta Francuska s 24 slučaja (Misachi, 2017.). Juana Barraza iz Meksika je između 1998. i 2006. godine ubila 16 starijih žena. Ubojstva je činila tako što bi pokucala na vrata starijim ženama koje su živjele same, predstavljala se kao državni djelatnik te ih potom zadavila kablovima. Uhvaćena je te osuđena na 759 godina zatvora. Ubijala je starije žene koje su je podsjećale na njenu majku koju je mrzila zbog toga što je dozvoljavala muškarcima da seksualno zlostavljaju dok je bila dijete što je u skladu s prethodno navedenim teorijama i saznanjima vezano za nasilje i traume.⁵ Također, u Meksiku su tijekom razdoblja od 1950-ih do 1963. godine, sestre Delfina i Maria de Jesus Gonzalez ubile više od 91 osobe. Bile su vlasnice bordela te je ustanovljeno da su najviše ubijale djevojke koje su radile u bordelu, a nekoliko ubijenih muškaraca su bili bogati klijenti bordela kako bi se domogle novca.⁶ U Njemačkoj je Michaela Roeder osuđena za ubojstvo 18 osoba u staračkom domu u kojem je bila zaposlena. Ubijala ih ubrizgavanjem otrovnih, a mnogi stručnjaci i doktori smatraju da se nije mogla nositi sa stresom i zahtjevnošću svog posla.⁷ U

⁵ The 13 Most Famous Female Serial Killers Of All Time. Posjećeno 16.7.2022. na mrežnoj stranici <https://serialkillershop.com/blogs/true-crime/famous-female-serial-killers>

⁶ Delfina and Maria de Jesus Gonzalez. Posjećeno 17.7.2022. na mrežnoj stranici <http://www.murderpedia.org/female.G/g/gonzalez-sisters.htm>

⁷ Michaela Roeder. Posjećeno 17.7. 2022. na mrežnoj stranici <http://www.murderpedia.org/female.R/r/roeder-michaela.htm>

Rusiji je Irina Gaidamachuk osuđena za ubojstvo 17 starijih osoba te za krađu njihovog novca koji je koristila za kupnju alkohola. U Ujedinjenom Kraljevstvu Beverley Allitt je predozirala trinaestero djece s inzulinom, a četvero je preminulo. Još nekoliko je pokušala ozlijediti i ubiti. Osuđena je na 13 doživotnih zatvorskih kazni (Gitonga, 2021.).

4.4. Kazneno djelo ubojstva djeteta

Ubojstva djeteta su rijetka, ali treba uzeti u obzir da na ubojstvo jednog djeteta dolazi 150-300 slučajeva zlostavljanja (Singer, 2005., prema Mihaljević, 2016.). Statistika Sjedinjenih Američkih Država pokazuje kako se u prosjeku dogodi oko 500 osuđenih slučajeva godišnje u kojima roditelji ubiju svoju djecu (Mariano i sur., 2014.). Smatrano je da postoji nekoliko razloga zbog kojeg majke ubijaju svoju djecu. To mogu biti altruistični razlozi, odnosno majka može vjerovati da dijete pati i odlučuje mu skratiti muke. One smatraju da time pokazuju kako su postale dobre majke. Akutna psihoza se povezuje s post-porođajnom depresijom ili drugom mentalnom bolesti. Ukoliko je dijete neželjeno, a majka mlada, trudnoća je često skrivana do samog poroda. Tada se ubojstva najčešće izvršava utapanjem, davljenjem i gušenjem. Jedan od razloga može biti slučajna smrt koja nastupa kao posljedica nemara, zapuštanja ili zlostavljanja djeteta. Također, ubojstvo djeteta može biti osveta prema partneru ili drugim bliskim osobama (Resnick, 1970., prema Mallicoat, 2011., prema Mihaljević, 2016.). Uočeno je da su žene koje ubijaju novorođenčad najčešće mlađe od 25 godina, emocionalno nezrele, žive s roditeljima, neudane, nezaposlene ili pak pohađaju školu. Za razliku od njih žene koje ubijaju djecu stariju od jednog dana najčešće imaju više od 25 godina, u braku su, obrazovane su i koriste se oružanim i ne oružanim načinima ubojstva djeteta (Resnick, 1970., prema Porter i Gavin, 2010., prema Vesley, 2019.). 2004. godine Yarwood je proveo istraživanje u kojem smatra da ubojstva djece čine od 8% do 14% svih ubojstava. Zaključio je kako su očevi odgovorni za 55% ubojstava djece, a žene za 45%. Ipak, majke su odgovorne za većinu smrti djece neposredno nakon poroda (Mihaljević, 2016.). Unutar 6 dana od rođenja, od svih ubojstava djece, majke su činile 2/3 počinitelja (Boudreaux i sur., 2002., prema Mihaljević, 2016.). Majke su i češće počiniteljice tijekom prva 24 sata života djeteta te unutar prva 4 mjeseca (Crime and Misconduct Commission, 2013., prema Mihaljević, 2016.). Incidencija ubojstva djece mlađe od godinu dana u Sjedinjenim Američkim Državama

iznosi 8 na 100 000, u Kanadi 3 na 100 000, a u industrijaliziranim zemljama između od 2.4 do 7 na 100 000 osoba (Porter i Gavin, 2010., prema Vesley, 2019.).

Jedan od najčešćih oblika ubojstva kojeg čine žene je čedomorstvo. Ono je smatrano ženskim kaznenim djelom jer je zabilježen trend u kojem majke naude svom djetetu tijekom poroda i neposredno poslije poroda (Singer i sur., 1985., prema Belušić, 2003.). Porod je fizički i psihički težak napor koji može dovesti do očaja, panike, patoloških efekata i nepredvidljivog ponašanja, ako se poveže s strahom žene vezanim za budućnost te ostalim socijalnim problemima dovodi do ubojstva. Ono može biti izvršeno aktivnom metodom poput gušenja i ozljeđivanja oštrim predmetima te pasivno poput uskraćivanjem zadovoljavanja osnovnih životnih potreba (Singer i sur., 1985., prema Belušić, 2003.). Moodly i Barišić smatraju da postoje dvije skupine počiniteljica ovog kaznenog djela. Prva skupina se odnosi na psihički nedozrele i emocionalne nestabilne žene koje se nalaze u teškom socijalnom i ekonomskom stanju. Nemaju podršku oca, strah ih je reakcije obitelji i okoline te su neobrazovane. Primijećeno je da često do samog kraja trudnoće odbijaju prihvatiti činjenicu da su trudne. Upravo su slučajevi i kojima majka skriva i negira cijelu trudnoću, porađa se izvan bolnice i ubija dijete je najčešći primjer ovog kaznenog djela (Porter i Gavin, 2010., prema Vesley, 2019.). Druga skupina počiniteljica se odnosi na žene s intelektualnim teškoćama kod kojih porod i dijete mogu izazvati određene poremećaje što dovodi do njihovog proglašenja neubrojivosti (Moodly i Barišić, 1998., prema Belušić, 2003.). Većina ubijene novorođenčadi je ubijena izvan bolnice, najčešće u kući majke (Pavlozzi i Sells, 2002., prema Porter i Gavin, 2010., prema Vesley, 2019.). Ovo kazneno djelo obilježava velika tamna brojka jer je čedomorstvo teško razlikovati od nesretnog slučaja. Trudnoća je sakrivana te ne postoje medicinski zapisi, odvija se u zabačenim i ruralnim područjima te nema nadzora nadležnih službi (Komazin i sur. 2006., prema Vesley, 2019.).

Jedan od poznatijih osuđenih slučajeva u Sjedinjenim Američkim Državama je slučaj Andreje Yates koja je utopila svojih petero djece. Patila je od depresije i halucinacija u kojima je vrug zahtijevao da ona ubije svoju djecu. Smatrala je da s njenom djecom nešto nije u redu, da intelektualno zaostaju, da će postati serijski ubojice i prostitutke te da će gorjeti u paklu. Utapanjem djece je željela spasiti njihove duše dok još nisu počeli raditi grozne stvari. Slučaj je bio tragičan jer nije bilo naznaka za počinjenje

ovakvog kaznenog djela. Yates je bila visokoobrazovana medicinska sestra te odličan radnik i osoba za koju su svi imali samo riječi pohvale (Resnick, 2016.). Drugi slučaj se dogodio ove godine te se odnosi na Angelu Flores iz Kalifornije, majku sedmero djece. Ona je uz pomoć starijeg sina ubila troje svoje djece, dok su ostala djeca bila s ocem na drugoj lokaciji. Upucala ih je vatrenim oružjem. Uočeno je da je imala psihičkih problema te su susjedi često primjećivali svađe i viku iz njihovog doma.⁸

Poboljšanje životnog standarda, socijalne i zdravstvene zaštite, viša razina obrazovanja roditelja, veće razumijevanje i prihvaćanje razvoda i samohranih roditelja je rezultiralo trendom smanjenja ubojstva djece između 1960. i 2009. godine u Finskoj, zapadnoj Europi i ostalim određenim dijelovima svijeta (Kaariainen i sur., prema Mihaljević, 2016.). Poboljšani položaj žene, ekonomska neovisnost, promjena stava društva o ulozi žene, legalizacija pobačaja, bolja dostupnost kontracepcije je dodatno utjecala na smanjenje ubojstava (Komazin i sur., 2006., prema Vesley, 2019.).

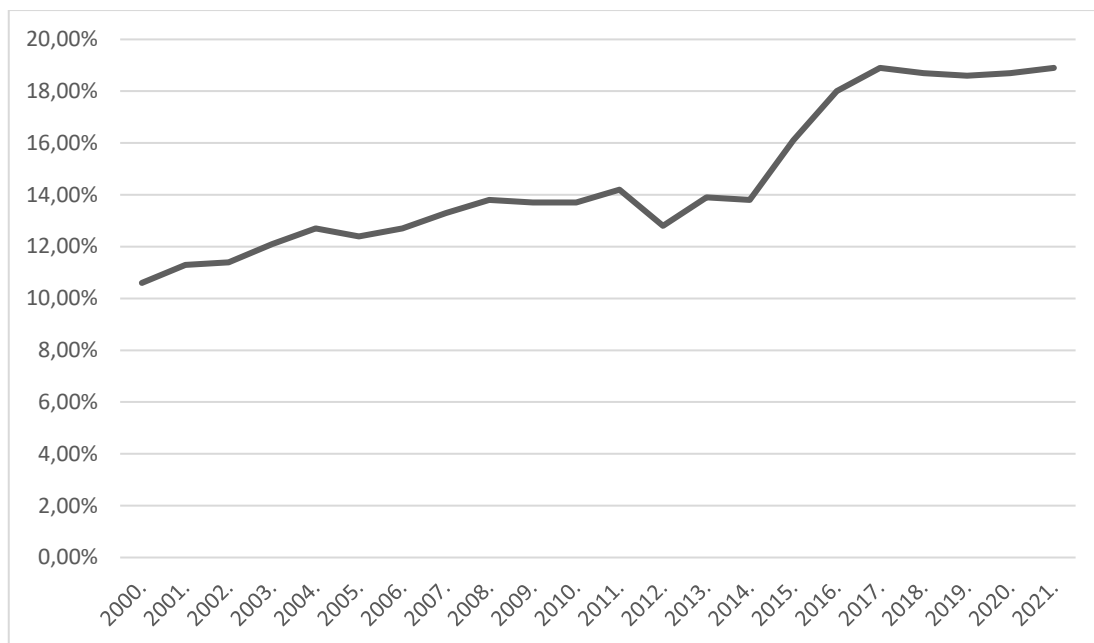
5. Kaznena djela počinjena od strane žena u Hrvatskoj

Statistika Hrvatske ukazuje na povećanje ženskog kriminaliteta. Tako se udio žena u ukupnom broju prijavljenih osoba kretao između 7,5% do 18% tijekom razdoblja od 1992. do 2017. godine. Zabilježen je porast prijavljenih žena u razdoblju od 2000. do 2009. godine, te u razdoblju od 2014. do 2017. godine što je i vidljivo u grafikonu 5.1., ali se taj podatak promatra s oprezom jer je u tom razdoblju zabilježen i porast kriminaliteta muškaraca (DZS, 2018., prema Kovčo Vukadin, 2018.). Od 2018. do 2021., broj prijavljenih žena je relativno stabilan kao što je vidljivo u grafikonu (DZS, 2021.). Što se tiče osuđenih žena, grafikon 5.2. prikazuje statistiku osuđenih žena, koja se zadnjih 20 godina kreće između 9% i 14% (DZS, 2020., 2022.) što je približno prosjeku na svjetskoj razini koji se kreće između 11% i 20% (Šućur i Žakman-Ban, 2004., prema Jadrešin i Mustapić, 2014.).

⁸ California mother accused of killing her children believed they were possessed by demons. Posjećeno 19.7.2022. na mrežnoj stranici <https://abc30.com/los-angeles-children-dead-lapd-investigation-san-fernando-valley/11837531/>

Grafikon 5.1.

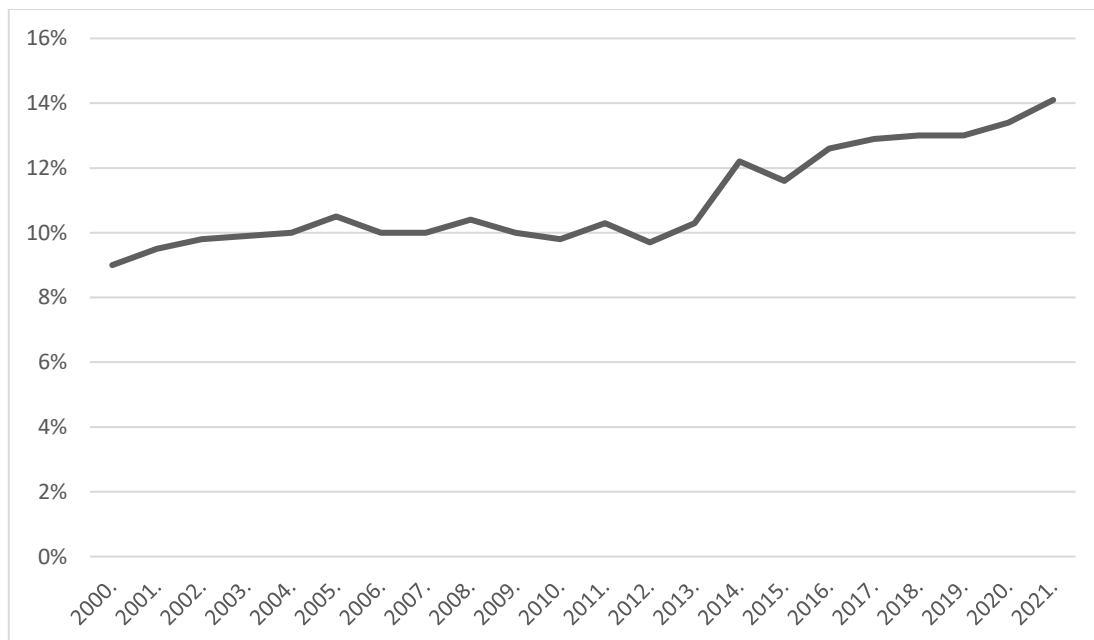
Udio žena u ukupnom broju prijavljenih osoba



Izvor: DZS, 2020., 2022.

Grafikon 5.2.

Udio žena u ukupnom broju osuđenih osoba



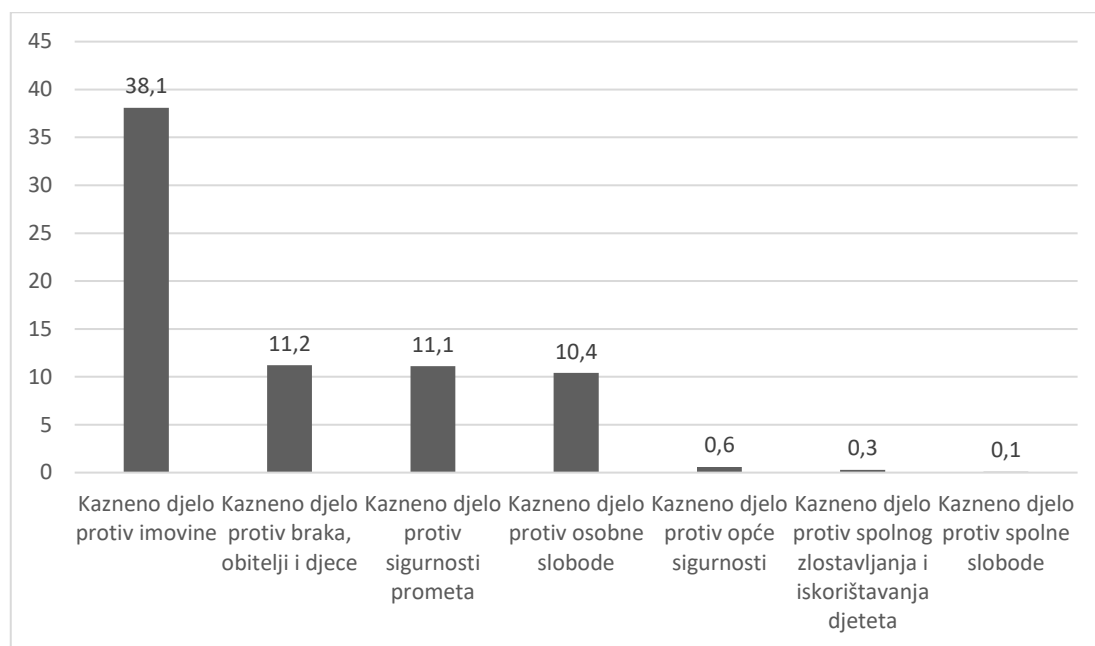
Izvor: DZS, 2020., 2022.

Grafikon 5.3. prikazuje najčešća i najrjeđa kaznena djela počinjena od strane žena u 2020. godini. Primijećen je trend smanjenja kaznenih djela protiv imovine, protiv opće

sigurnosti ljudi, protiv vjerodostojnosti isprava, a kod kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom te protiv braka, obitelji i mladeži je uočen uzlazni trend (Kovčo Vukadin, 2018.). Najčešće su osuđivane na uvjetnu kaznu, a to je kazna u 87,7% slučajeva (DZS, 2021.).

Grafikon 5.3.

Kaznena djela žena u Hrvatskoj u 2020. godini



Izvor: DZS, 2021.

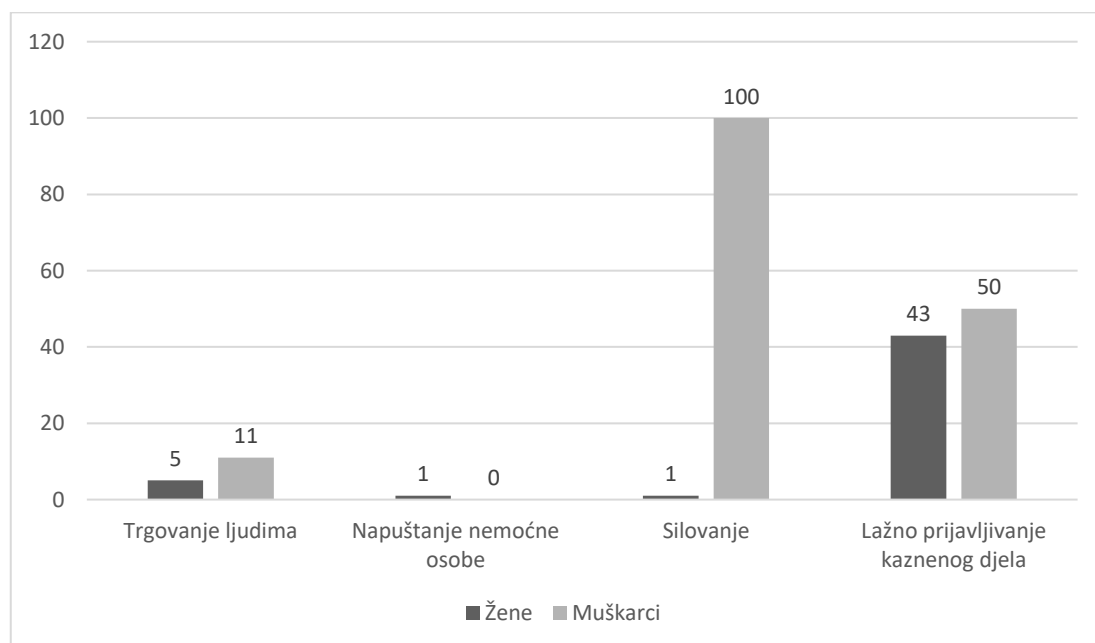
Statistički podaci u Hrvatskoj pokazuju znatno manji broj žena kao počiniteljica ubojstva i teških ubojstava. Broj osuđenih počiniteljica se kreće oko 10-16 slučajeva u zadnjih 5 godina. Tako je u 2019. godini bilo 16 počiniteljica (Statistički pregled MUP, 2020.), u 2020. godini 10 počiniteljica (Statistički pregled MUP, 2021.), a u 2021. godini 14 počiniteljica (Statistički pregled MUP, 2022.). Za usporedbu, 2021. godine je bilo 108 muških počinitelja ubojstava i teških ubojstava (Statistički pregled MUP, 2022.). 14,5% žena ima pomagače pri počinjenju ubojstva (Kovčo, 1996., prema Belušić, 2003.). Što se tiče kaznenog djela supružničkih ubojstava u RH, istraživanjem je uočeno da su žene češće počiniteljice od muškaraca, da su najčešće u dobi od 41-50 godina, slabije su educirane, emocionalno su nestabilnije, iznadprosječno agresivne, pate od poremećaja crta ličnosti te ne piju ili ne piju alkohol prekomjerno. Ubojstvo je najčešće posljedica učestalih konflikata i poremećenih odnosa (Nađ, 2001., prema

Mihaljević, 2016.) što je u skladu s istraživanjem iz 1996. godine prema kojem žene ubijaju svoje intimne partnere zbog bračnih nesuglasica (Kovčo, 1996., prema Belušić, 2003.). Počiniteljice su češće dolazile iz urbanih strukturno cjelovitih obitelji koje obilježavaju loši odnosi i duševne bolesti (Kovčo, 1997., prema Belušić, 2003.). Također, velik udio je dolazio iz obitelji niskog ekonomskog i moralnog standarda (Mužinić-Masle, 1998., prema Belušić, 2003.).

Neke zanimljivosti u kaznenim djelima iz 2021. godine su prikazane u grafikonu 5.4.. Tako je kazneno djelo trgovanja ljudima jedno od mnogih u kojima su žene osuđene duplo manje puta od muškaraca. Drastična razlika je vidljiva u kaznenim djelima silovanja, a lažno prijavljivanje kaznenog djela su muškarci i žene podjednako činili. Također, ove godine je zabilježen samo jedan slučaj napuštanje nemoćne osobe i za nju je okrivljena žena. (Statistički pregled MUP, 2022.).

Grafikon 5.4.

Usporedba kaznenih djela između žena i muškaraca u 2021. godini



Izvor: Statistički pregled MUP, 2022.

Udio žena u ukupnom broju recidivista zadnjih godina se kreće oko 5% (Kovčo Vukadin, 2018.). Za usporedbu, 1992. godine broj žena recidivista je iznosio nešto više od 10% (Žakman-Ban, 1993., prema Belušić, 2003.). Muškarci čine većinu u hrvatskim zatvorima, dok žene čine oko 5% zatvorske populacije (Vlada RH, 2021.).

Ta brojka je godinama relativno stabilna te se podudara s prosjekom na razini Europe gdje žene isto čine oko 5% zatvorske populacije (Aebi i sur., 2021.). U razdoblju od 2011. do 2012. je provedeno istraživanje kojim je zaključeno kako većinu zatvorenica u hrvatskim zatvorima čine žene u dobi od 30 do 40 godina (31%) te u dobi od 41 do 50 godina (28%). Najviše ih je završilo srednju školu (58%) te djelomično ili u potpunosti osnovnu školu (20%). Većina je nezaposlena (78%), a u braku je njih 41% i izvanbračnoj vezi 15%. Gotovo polovica ih je počinila recidiv. Što se tiče ovisnosti, tek 3% konzumira alkohol na razini zlouporabe, a 20% ispitanica je dijagnosticirano s ovisnošću o opojnim drogama. Uočeni su problemi suočavanja sa stresom, slabije procjene rizika, anksioznosti, poremećaji osobnosti, niska samokontrola, emocionalna nezrelost, nestabilnost te pasivna ovisnost u odnosima. Najviše žena izdržava kaznu zatvora u trajanju od jedne do dvije godine te u razdoblju do jedne godine. Tek 5% žena izdržava kaznu zatvora u razdoblju duljem od 5 godina (Jadrešin i Mustapić, 2014.). Što se tiče stavova društva prema počiniteljima, uočeno je da stanovnici Hrvatske imaju pozitivnije stavove prema ženama počiniteljicama nego prema muškim počiniteljima. Imaju i pozitivnije stereotipe te je socijalna distanca manja. Zanimljivo je istaknuti kako su muškarci bili pozitivnije nastrojeni nego žene (Lotar i sur., 2010., prema Jadrešin i Mustapić, 2014.).

Tema kriminaliteta žena u hrvatskoj znanstvenoj literaturi je gotovo nepostojeća. Ne postoji rad koji se u cijelosti bavi ovom temom, a radovi koji i postoje su većinom poglavlja drugih tema i radova ili se odnose na određena kaznena djela i viktimizaciju žena. (Kovčo Vukadin, 2018.).

6. Zaključak

Žene kao počiniteljice kaznenih djela su bile zanemarivane dugi niz godina, a šira javnost se tek zadnjih nekoliko desetljeća počinje zanimati za njih. Prve teorije su bile diskriminirajuće jer su se najviše usredotočile na uspoređivanje žena s muškarcima te objašnjavanje razloga činjenja kriminala po uzoru na muškarce. Mnogi su smatrali da kriminal koji čine žene nije opasan jer ga čine upravo žene, pasivne i mirnije osobe. Postoji jasna potreba promatranja žena kao zasebne skupine počinitelja s obzirom na brojne specifičnosti koje one posjeduju. Prema tomu, vidno je da žene čine mnogo manji udio ukupnih prijavljenih, optuženih i osuđenih počinitelja, ali njihov udio u

ukupnom kriminalitetu raste zadnjih desetljeća. Velika očekivanja od žena, zahtjevnost života, financijska nestabilnost, ali i prethodne traume stvaraju žene koje čine kriminal. Žene doživljavaju stigmatizaciju u gotovo svim životnim područjima, pa tako i u kriminalu. Mnogi ih osuđuju jer se njihovo činj enje kriminala protivi sa slikom društva o ženama, kao ne nasilnim osobama. Žene počiniteljice često imaju nižu razinu obrazovanja, traume u djetinjstvu i životu što ih dovodi do mnogih psihičkih problema poput emocionalne nezrelosti, anksioznosti, slabijih vještina rješavanja problema i slično. Uočeno je da žene najčešće čine kaznena djela protiv imovine i kaznena djela zloupotrebljavanja opojnih droga, a djelo koje je specifično samo za žene je čedomorstvo te ono danas u svijetu bilježi silazni trend što je rezultat drugačijih i poboljšanih stavova društva, bolje socijalne i zdravstvene zaštite, kontracepcija i pobačaja. Broj žena kao počiniteljica kaznenih djela u Hrvatskoj slijedi statistiku Europe te najviše čine kaznena djela protiv imovine te protiv braka, obitelji i djece. Zaključno, žene u području kriminaliteta čine sve veći i sve važniji udio svih počinitelja te češće počinju činiti veće i teže zločine. Unatoč tomu, i dalje su podzastupljene u akademskom svijetu. Broj istraživanja i akademskih radova se povećava, ali nema dovoljno ideja i inovacija u istraživanju, što u kombinaciji s i dalje aktualnim stigmatizirajućim i diskriminirajućim stavovima prema ženama, stvara velik problem.

Popis grafikona

5.1. Udio žena u ukupnom broju prijavljenih osoba.....	18
5.2. Udio žena u ukupnom broju osuđenih osoba.....	18
5.3. Kaznena djela žena u 2020. godini.....	19
5.4. Usporedba kaznenih djela između žena i muškaraca u 2021. godini.....	20

Literatura

1. Abc 30 (2022). *California mother accused of killing her children believed they were possessed by demons*. Posjećeno 19.7.2022. na mrežnoj stranici Abc 30: <https://abc30.com/los-angeles-children-dead-lapd-investigation-san-fernando-valley/11837531/>
2. Aebi, M. F., Caneppele, S., Harrendorf, S., Hashimoto, Y. Z., Jehle, J. M., Khan, T.S., Kühn, O., Lewis, C., Molnar, L., Smit, P. i Þórisdóttir, R. (2021). *European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics 2021 (6th ed.)*. Göttingen: Göttingen University Press 2021.
3. Armentrout, E. G. (2004). *An Analysis of Adler's Theory and the Female Criminal*. Diplomski rad. Texas: University of North Texas.
4. Belušić, I. (2003). Kriminalitet žena. *Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 11(2), 165-176.
5. Campaniello, N. (2019). *Women in crime*. Posjećeno 27.7.2022. na mrežnoj stranici IZA World of Labor: <https://wol.iza.org/articles/women-in-crime/long>
6. Criminal justice (). *Feminist Criminology*. Posjećeno 6.7.2022. na mrežnoj stranici Criminal justice: <http://criminal-justice.iresearchnet.com/criminology/feminist-criminology/>

7. Davies, P. (2008). Women and Crime: doing it for the kids? *Criminal Justice Matters*, 50(1), 28-29.
8. Doležal, D. (2014). *Kriminalitet i društvo*. Posjećeno 25.7.2022. na mrežnoj stranici Hrvatske znanstvene bibliografije: <https://www.bib.irb.hr/755641>
9. Državni zavod za statistiku (2020). *Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2019*. Dostupno na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/SI-1671.pdf
10. Državni zavod za statistiku (2021). *Žene i muškarci u Hrvatskoj 2021*. Dostupno na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/menandwomen/men_and_women_2021.pdf
11. Državni zavod za statistiku (2022). *Punoljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2021*. Dostupno na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29162>
12. Federal Bureau of Investigation (2020). *Crime Data Explorer*. Posjećeno 12.7.2022. na mrežnoj stranici Crime Data Explorer: <https://crime-data-explorer.app.cloud.gov/pages/explorer/crime/shr>
13. Fleetwood, J. i Leban, L. (2022). Women's Involvement in the Drug Trade: Revisiting the Emancipation Thesis in Global Perspective. *Deviant Behavior*. 1-22.
14. Gitonga, R. (2021). *Top 17 most famous female serial killers in the world 2021*. Posjećeno 18.7.2022. na mrežnoj stranici Briefly: <https://briefly.co.za/107490-top-17-famous-female-serial-killers-world-2021.html>
15. Granieri, E. i Fazio, P. (2011). The Lombrosian prejudice in medicine. The case of Epilepsy. Epileptic psychosis. Epilepsy and aggressiveness. *Neurological sciences*, 33(1), 173-92.

16. Islam, M. J., Banarjee, S. i Khatun, N. (2014). Theories of Female Criminality: a criminological analysis. *International Journal of Criminology and Sociological Theory*, 7(1), 1-8.
17. *Izvešće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2020.* (2021). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske.
18. Jadrešin, A. i Mustapić, J. (2014). Žene koje čine kaznena djela. *Život i škola*, 60(32), 129-135.
19. Klein, D. (1973). The Etology of Female Crime: A Review of the Literature. *Issues in Criminology*, 8(2), 3-30.
20. Kovčo Vukadin, I. (2018). Kriminalitet žena u Hrvatskoj: opseg, struktura i odgovor. U Plesničar, M. M., Šelih, A., Filipčić, K.(ur.), *Ženske in kriminaliteta: značilnosti ženske kriminalitete in družbeno odzivanje nanjo* (str. 63-89). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti i Inštitu za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
21. Lombroso, C. i Ferrero, G. (1895). *The Female Offender*. New York: D. Appleton and company.
22. Mariano, T. Y., Chan, H. C. i Myers, W. C. (2014). Toward a more holistic understanding of filicide: A multidisciplinary analysis of 32 years of U.S. arrest data. *Forensic Science International*, 245, 45-53.
23. Mihaljević, K. (2016). *Osobna i kriminološka obilježja počiniteljica obiteljskih ubojstava*. Diplomski rad. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.
24. Ministarstvo unutarnjih poslova (2017). *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2016. godini*. Dostupno na [https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Ozujak/Statisticki%20pregled_2016WEB%20\(3\).pdf](https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Ozujak/Statisticki%20pregled_2016WEB%20(3).pdf)
25. Ministarstvo unutarnjih poslova (2018). *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini*. Dostupno na

<https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Travanj/Statisticki%20pregled%202017.pdf>

26. Ministarstvo unutarnjih poslova (2019). *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018. godini*. Dostupno na <https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Statisticki%20pregled%20temeljnih%20sigurnosnih%20pokazatelja%20i%20rezultata%20rada%20u%202018.%20godini.pdf>
27. Ministarstvo unutarnjih poslova (2020). *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2019. godini*. Dostupno na https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/Statisticki_pregled_2019_WEB.pdf
28. Ministarstvo unutarnjih poslova (2021). *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2020. godini*. Dostupno na https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/Statisticki_pregled_2020_web.pdf
29. Ministarstvo unutarnjih poslova (2022). *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2021. godini*. Dostupno na https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2022/Statisticki_pregled_2021_Web.pdf
30. Misachi, J. (2017). *Countries Who Have Produced The Most Female Murders*. Posjećeno 17.7.2022 na mrežnoj stranici Word Atlasa: <https://www.worldatlas.com/articles/countries-who-have-produced-the-most-female-killers.html>
31. Murderpedia. *Delfina and Maria de Jesus Gonzalez*. Posjećeno 17.7.2022. na mrežnoj stranici Murderpedia: <http://www.murderpedia.org/female.G/g/gonzalez-sisters.htm>
32. Murderpedia. *Michaela Roeder*. Posjećeno 17.7.2022. na mrežnoj stranici Murderpedia: <http://www.murderpedia.org/female.R/r/roeder-michaela.htm>

33. Nuevelle, T. (2016). *Breaking the silence about women in prison*. Posjećeno 27.7.2022. na mrežnoj stranici Vera: <https://www.vera.org/news/gender-and-justice-in-america/breaking-the-silence-about-women-in-prison>
34. Pavić, T. (2020). *Kriminalitet žena*. Završni rad. Osijek: Filozofski fakultet.
35. Pink Collar Crime (2020). *What is Pink Collar Crime?* Posjećeno 12.7. 2022. na mrežnoj stranici Pink Collar Crime: <https://pinkcollarcrime.com/what-is-pink-collar-crime>
36. Pollock, J. M. i Davis, S. M. (2005). The Continuing Myth of the Violent Female Offender. *Criminal Justice Review*, 30(1), 5–29.
37. Resnick, P. J. (2016). Filicide in the United States. *Indian Journal of Psychiatry*, 58(2), 203-209.
38. Serial killer shop (2022). The 13 most famous serial killers of all time. Posjećeno 16.7.2022. na mrežnoj stranici Serial killer shop: <https://serialkillershop.com/blogs/true-crime/famous-female-serial-killers>
39. Smart, C. (1977). Criminological Theory: Its Ideology and Implications concerning Women. *The British Journal of Sociology*, 28(1), 89-100.
40. Šućur, Z. i Žakman-Ban, V. (2004). Značajke života i tretmana žena u zatvoru. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 14(6(80)), 1055-1079.
41. UK National statistics (2020a). *Women and the Criminal Justice System 2019*. Dostupno na mrežnoj stranici Government UK: <https://www.gov.uk/government/statistics/women-and-the-criminal-justice-system-2019/women-and-the-criminal-justice-system-2019>
42. United Nations (2018). *World Drug Report*. Dostupno na mrežnoj stranici United Nations: https://www.unodc.org/wdr2018/prelaunch/WDR18_Booklet_5_WOMEN.pdf

43. United States Sentencing Commission (2013). *Quick Facts: Women in the Federal Offender Population 2009-2013*. Dostupno na mrežnoj stranici United States Sentencing Commission:
https://www.ussc.gov/sites/default/files/pdf/research-and-publications/quick-facts/Quick_Facts_Female_Offenders.pdf
44. Vesely, M. (2019). *Kriminalitet žena u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2017. godine*. Diplomski rad. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.
45. Vijeće Europe (2019). *Gender equality in the penitentiary system*. Posjećeno 27.7.2022. na mrežnoj stranici Vijeća Europe: <https://rm.coe.int/gender-equality-in-the-peni-tentiart/16808eedb0>
46. Weinstein, B. (2020). *Pink-Collar crime: What It Is And How To Avoid Becoming A Target*. Posjećeno 12.7.2022. na mrežnoj stranici Forbes: <https://www.forbes.com/sites/bruceweinstein/2020/07/08/pink-collar-crime-what-it-is- and-how-to-avoid-becoming-a-target/?sh=790fe16e40f2>